

Verslag Tweedaagse Workshop / Masterclass Complete Vocal Technique door Cathrine Sadolin

23 en 24 oktober 2004, Breda

door Jeroen Manuhutu

Op 23 en 24 oktober ontving ik de Deense stemgoeroe Cathrine Sadolin voor de tweede keer in Nederland om een workshop en masterclass te geven aan Nederlandse zangprofessionals. Deze keer vonden de workshop en masterclass plaats in de concertzaal annex auditorium van De Nieuwe Veste te Breda. Onder de deelnemers, die van Groningen tot Maastricht waren afgereisd, bevonden zich voornamelijk professionele zangers, zangeressen en zangpedagogen. De deelnemers vertegenwoordigden alle zangstijlen: pop, rock, jazz, klassiek en wereldmuziek. De ingrediënten voor een weekendje Sadolin waren dus ruimschoots aanwezig. Het was aan Cathrine om de deelnemers die nog niet bekend waren met haar methode voor zich te winnen.

Op 6 mei van dit jaar kreeg ik een e-mail van Henrik Kjelin, de manager en levensgezel van Cathrine Sadolin. Hij vroeg me of ik voor de tweede keer een masterclass wilde organiseren. Het was al weer ruim een jaar geleden dat ik de eerste workshop in het Laktheater in Leiden had georganiseerd. Het uitkomen van de Nederlandse vertaling van Sadolin's boek Complete Zangtechniek was een goede gelegenheid om Nederland opnieuw kennis te laten maken met Cathrine.

Op het moment dat de datum en de plaats bekend waren, stroomden de aanmeldingen binnen. Steeds meer mensen zijn in het bezit van het boek van Sadolin (zowel de Engelse als de Nederlandse vertaling) en dit bleek voor menigeen voldoende reden om de Deense stemonderzoekster nu maar eens 'live' aan het werk te zien. Door het grote aantal aanmeldingen had ik in overleg met Henrik Kjelin besloten om geen ééndaagse, maar een tweedaagse workshop te organiseren. Ruim zeven maanden later was het zover, en ontving ik Cathrine op zaterdagochtend 23 oktober in de concertzaal van De Nieuwe Veste te Breda.

Na de ontvangst van alle deelnemers en het welkomstwoord mijnerzijds, was het woord aan Cathrine. Ze begon met het uitleggen van het concept van de Complete Vocal Technique nadat ze vooraf een hoop vragen vanuit het publiek had geïnventariseerd. Voor wat betreft de achtergronden van de deelnemers: van de 105 deelnemers op de eerste dag was 92% zanger, 57% zangpedagoog, 13% muziekdocent, 10% logopedist, 8% dirigent en 2% leerkracht basisschool. De vragen kwamen dus uit alle geledingen van de beroepsgroep die hun stem professioneel gebruikt.

In twee uur wist de enthousiaste Cathrine Sadolin de Complete Vocal Technique helder uit te leggen. Een grote verbetering ten opzichte van de workshop van vorig jaar, was het gebruik van een beamer. De vele overzichtelijke schema's, die overigens ook in het boek terug te vinden zijn, vormden een goede ondersteuning en houvast bij haar lezing. Het schema van het totaalconcept van de Complete Vocal Technique vormde de basis waar telkens naar werd teruggegrepen. Hierdoor bleef het grote overzicht helder, wat ook te danken was aan Cathrine's ervaring om, ondanks de vele vragen van verschillende aard, toch de grote lijn van haar verhaal vast te houden.

Als eerste werden de drie basisprincipes uitgelegd. Overigens is de uiteenzetting van het volledige concept van de Complete Vocal Technique in de vorige editie van Vocalisten Magazine al uitgebreid aan de orde gekomen, dus daarom zal ik er hier slechts kort op ingaan. De meeste aandacht ging uit naar het basisprincipe support of ademsteun, gewoonweg omdat de meeste stemproblemen voortkomen uit het ontbreken of het verkeerde gebruik daarvan. Er doen hierover veel verschillende verhalen de ronde, en Sadolin's concept van ademsteun gaf veel vocalisten een 'homecoming'-gevoel. Cathrine legde dit belangrijke basisprincipe stapsgewijs uit, en wist met gezamenlijke oefeningen te demonstreren hoe een goede support hoort te voelen. Na de basisprincipes kwamen de vier stemfuncties aan bod: Neutral, Curbing, Overdrive en Belting, gevolgd door de uitleg over het veranderen van klankkleur en het toevoegen van effecten. Cathrine wist de stemfuncties niet alleen uiteen te zetten, ze demonstreerde ook daadwerkelijk alles waar ze voor staat. Met name effecten als distortion die ze moeiteloos aan elke stemfunctie wist toe te voegen, deed menig stempedagoog de wenkbrauwen ophalen.

Nieuw dit jaar was de presentatie van Henrik Kjelin die volgde na het exposé van Cathrine. Henrik's verhaal ging over 'acoustics' en had als doel het wetenschappelijk onderbouwen en uitleggen van de verschillende gepresenteerde technieken. In Denemarken houden Sadolin en Kjelin zich bezig met wetenschappelijk onderzoek aangaande het effect van geluidsgolven in de larynx en pharynx. Tot nu toe is veel aandacht uitgegaan naar het gedrag van de afzonderlijke delen van het strottenhoofd zoals het thyroid, het cricoid, de arythenoiden en de stemplooien zelf. Mensen als Jo Estill hebben hier veel belangrijk werk voor verricht. De enige kritiek op dit soort onderzoek is dat je de afzonderlijke onderdelen in de larynx nooit kunt isoleren, iets dat vaak wel wordt gesuggereerd.

Kjelin is een andere weg ingeslagen en zijn betoog ging dan ook over het effect dat geluidsgolven hebben op de stemplooien zelf. Door bijvoorbeeld het 'twangen' (van de epiglottis) ontstaat er een scherp en hoog geluid. Het onderzoek van Kjelin richt zich o.a. op het effect hiervan op de druk van de stemplooien. Een grote link wordt namelijk gelegd met het effect van geluidsgolven dat ontstaat in een speaker van een box. In Denemarken wordt aan dit onderzoek meegewerkt door grote internationale autoriteiten op het gebied van audio en akoestiek. Kjelin's uiteenzetting was voor sommigen ietwat saai, maar toch een aangename aanvulling op Cathrine's verhaal, temeer daar de kritiek op Sadolin altijd bestaat uit het ontbreken van enige wetenschappelijk onderbouwing. Een aanname die overigens überhaupt geen hout snijdt als je je enigszins verdiept in haar werk.

Na de pauze werd het tijd voor de praktijk in de vorm van de masterclass. Onder de aanwezige vocalisten waren de stijlen overigens als volgt verdeeld: 58% pop/rock, 40% jazz, 32% muziektheater, 30% klassiek en 12% wereldmuziek. In de masterclass waren dan ook alle stijlen vertegenwoordigd en kon Cathrine goed laten zien dat haar Complete Vocal Technique bruikbaar is voor alle zangstijlen. Overigens werd de masterclass wederom op verbluffende wijze begeleid op de vleugel door Jasper Soffers, momenteel vaste pianist in het Metropole Orkest. Moeiteloos wist hij iedereen in alle stijlen geïmproviseerd maar ook a prima vista te begeleiden.

Tijdens de masterclass wist Cathrine problemen als 'te weinig volume hebben', 'niet zacht kunnen zingen', 'niet bij hoge noten kunnen', 'te weinig adem hebben' en 'een te klassieke klank voor pop hebben' meteen op te lossen. In gemiddeld 20 minuten per vocalist werden verbluffende resultaten geboekt. Tijdens de masterclass maakte Cathrine vaak gebruik van het schema van de stemfuncties. Zaken als het meer en/of correct moeten gebruiken van support, het gebruik van twang en het aanpassen van klinkers waren onderwerpen die steeds terug kwamen.

Zowel de diversiteit van de zangstijlen als ook de verscheidenheid aan problemen gaf een zeer compleet beeld van de mogelijkheden van de Complete Vocal Technique. Nadat een vocalist het stuk had gezongen, vroeg Cathrine wat zij of hij graag zou willen veranderen. Vervolgens werd bekeken in welke stemfunctie de vocalist vooral zong en werd het probleem meteen bij de kern aangepakt.

Zelfs tijdens de één-op-één situatie wist Cathrine het publiek te betrekken door het actief mee te laten doen in de vorm van oefeningen. Een ander sterk punt in haar benadering tijdens de masterclass was dat ze zich nooit liet verleiden tot het doen van waardeoordelen over zangkwaliteiten of uitvoeringen. Ze zet haar eigen smaak volledig aan de kant, en dat is ook waar ze voor staat: een strikte scheiding tussen smaak en techniek. Het vertrouwen in jezelf was iets dat Cathrine de hele dag bleef herhalen: wanneer het zeer doet, of je moet hoesten, is de techniek fout. Ze benadrukte telkens het verschil tussen (goede) inspanning en foute techniek. Ook door het niet te hebben over onzuiverheid, maar dit eerst op te lossen door alleen puur aan techniek te werken, ontstond er voor de vocalist in kwestie nooit een genante situatie. Zo ontstond een situatie waarin uiteindelijk veel sneller het gewenste resultaat werd bereikt.

Sadolin wist op alle vragen die gedurende de hele dag werden gesteld een goed onderbouwd antwoord te geven. In een enkel sporadisch geval werden haar antwoorden niet meteen als waarheid aangenomen, maar de resultaten in de masterclass spraken voor zich. Ook met haar eigen demonstratie van alle technieken die ze beschrijft, maakt ze haar verhaal geloofwaardig. Door het grote succes van de eerste dag, besloten veel mensen om de tweede dag alsnog te komen. De tweede dag ging Cathrine op dezelfde voet verder, zij het dat de nadruk nu meer lag op de masterclass. Op deze tweede dag heb ik zelf ervaren wat het is om onder handen genomen te worden door Cathrine. Doordat ik veel zing in Curbing (Henrik noemde mij een 'master curber'), hebben we met succes gewerkt aan het toevoegen van meer twang en het respecteren van de klinkerrestricties (in bepaalde stemfuncties kunnen slechts enkele klinkers worden gebruikt in de hoogte van de stem). Aan het einde van de sessie hebben we nog gewerkt aan het effect distortion, en voor ik het wist zong ik met het grootste gemak een compleet rauwe toon!

In gesprekken die ik na afloop had met deelnemers, bleek dat nogal wat mensen helemaal ondersteboven waren van de Complete Vocal Technique. Voor sommigen was het echt een aardverschuiving en hadden ze eerst tijd nodig om alles eens goed te laten bezinken. Dit kan ik me goed voorstellen, want eigenlijk is na de tweede keer het kwartje bij mij ook pas echt definitief gevallen. Veel deelnemers moesten ook even al hun kennis laten varen en zich er helemaal voor open stellen. Maar door de resultaten die geboekt werden konden ze eigenlijk niet meer om Cathrine Sadolin heen. Met uitlatingen van deelnemers over Cathrine als: energiek, enthousiast, positief, boeiend, verhelderend, inspirerend, veel eye-openers, grappig en supermasterclass kan gesproken worden van een geslaagd weekend.

Veel docenten passen de methode Sadolin inmiddels al in hun lessen toe en binnenkort verschijnt er een artikel over Cathrine in een vakblad voor logopedisten. Mijns inziens is de trend gezet en gaan we nog veel meer horen van de Complete Vocal Technique.

Zie: www.completevocaltechnique.com

Dit artikel publiceerde Jeroen Manuhutu in het vakblad "Vocalisten Magazine" uitgave 2/2004.